

Baggrund

Undervisningsministeriet har igangsat 6 forskningskortlægninger for at styrke evidensgrundlaget for kommuners, skolars og andre fagprofessionelles arbejde med elevernes faglige resultater, trivsel og alsidige udvikling. Forskningskortlægningerne og -synteserne skal understøtte læringskonsulenternes arbejde med at rådgive kommuner og skoler, og omhandler følgende seks områder:

- Sprogudvikling og læsekompetence (literacy)
- Matematik (mathematical literacy)
- Varieret læring, bevægelse, udeskole og lektiehjælp
- Pædagogisk ledelse (herunder opbygning af evalueringskultur)
- Undervisningsmiljø og trivsel
- Alsidig udvikling og sociale kompetencer

Derudover skal der på baggrund af kortlægningerne udarbejdes praksisrettede publikationer om virkningsfulde indsatser, metoder, redskaber og praksis inden for hvert emne. Rambøll har i samarbejde med Dansk Clearinghouse netop færdiggjort kortlægningen omkring ”Undervisningsmiljø og trivsel”. De resterende kortlægninger og de praksisrettede publikationer forventes at foreligge i maj 2014.

Forskningskortlægningen har ledt efter svar på følgende reviewspørgsmål: *Hvilke metoder og indsatser har effekt på eller betydning for undervisningsmiljøet og/eller elevers trivsel med særlig betydning for elevers læring eller udvikling?*

Det er hovedsagligt international forskning, der lever op til inklusionskriterierne for kortlægningen.

Identificerede temaer i forskningen

På tværs af studierne peger kortlægningen på seks temaer. Temaerne repræsenterer forskellige vinkler på og tilgange til at sikre elevernes trivsel og faglige udvikling samt et undervisningsmiljø af høj kvalitet:

- 1) Det første tema handler om kompetenceudvikling af det pædagogiske personale og omfatter en række studier, der sætter fokus på styrkelse og udviklingen af lærernes og pædagogernes generelle kompetencer såvel som længere efteruddannelsesforløb med et mere specifikt indhold, fx hvordan børns sociale kompetencer kan styrkes i skolen eller i dagtilbuddet.
- 2) Kortlægningens andet tema sætter fokus på mestring og relationer og indeholder studier, der beskæftiger sig med

Afdeling for Folkeskole og
Internationale opgaver

Frederiksholms Kanal 26
1220 København K
Tlf. 3392 5000
Fax 3392 5302
E-mail uvm@uvm.dk
www.uvm.dk
CVR nr. 20-45-30-44

24. marts 2014

Sags nr.:

075.35M.351

udviklingen af elever og børns evne til at håndtere egne følelser og adfærd og indgå i positive relationer med andre.

- 3) Tredje tema handler om bredspektrede programindsatser, og studierne under dette tema beskriver indsatser, der retter sig mod flere målgrupper ad gangen, fx elever/børn, lærere/pædagoger og forældre.
- 4) Fjerde tema omhandler varierede tilgange til undervisning og sætter fokus på konkrete hjælpemidler, pædagogiske tilgange og redskaber, der skal stimulere og øge elevernes glæde ved at lære.
- 5) Kortlægningens femte tema behandler en række studier, der kan grupperes under emnet krop og bevægelse, og som belyser betydningen af fysisk aktivitet og sund kost i løbet af skoledagen.
- Sidste tema beskæftiger sig med rammer for og organisering af undervisning, og temaet er kendetegnet ved et mere overordnet fokus på strukturelle virkemidler og organiseringsformer, der kan have betydning for elevernes trivsel og faglige udvikling samt undervisningsmiljøet generelt.

Inden for hvert tema beskriver kortlægningen konkrete indsatser, som kan styrke undervisningsmiljøet og/eller trivslen. De indsatser, der indgår i kortlægningen, anvender et relevant systematiske forskningsmæssigt design. Her kan nævnes nogle eksempler:

Eksempler på indsatser under tema om **kompetenceudvikling**:

- Opkvalificering af pædagoger og lærere i klasseledelsesstrategier.
- Opkvalificering af pædagoger og lærere, som fokuserer på en række konkrete teknikker til at støtte børnenes evne til at håndtere egne følelser og adfærd og indgå i positive relationer med andre.

Eksempel på indsatser under tema om **mestring og relationer**:

- Tydliggørelse af acceptabel adfærd. Dette er blandt andet gjort gennem fortællinger, hvor eleverne anvender og undersøger temaer som følelser, kommunikation, venskaber, relationer og konflikthåndtering.

Eksempel på indsats under tema om **bredspektrede indsatser**:

- Indsatser mod flere målgrupper samtidig fx lærere, pædagoger, forældre, børn.

Eksempler på indsatser under tema om **varierede tilgange til undervisningen**:

- Innovativ matematik i form af et computerspil, hvor eleverne løser sudokuer, konkurrerer i hurtigtælling og beregner tidsforskelle. Eleverne tester undervejs, hvor gammel deres hjerne er blevet, og dermed har de mulighed for at følge egen udvikling.
- Udeskole i form af undervisning i det fri mindst 1 time dagligt. Undervisningsmaterialet kan være sten, grankogler og grene, som bruges både i matematik, geograf eller andre fag. Undervisningen opstår i samspil mellem elevernes erfaringer og refleksion over egen læring. Særligt drengene trives med denne undervisningsform.

Eksempler på indsatser under tema om **krop og bevægelse:**

- Indsatser med fysisk aktivitet af høj intensitet. Det fremmer koncentrationsevne, selvtillid og overskud til at lære.
- Eleverne undervises i brugen af mindfulness-teknikker såsom afslapnings-, yoga- og massageøvelser, der tager udgangspunkt i berørings- og sanseterapi. Børnene udforsker deres sanser og lærer betydningen af positiv berøring.

Eksempel på indsats under tema om **rammer og organisering af undervisningen:**

- Personliggørelse af klasseværelset. Eleverne sætter deres eget præg på udsmykningen af klasseværelset ved brug af deres egne plancher, tegninger og billeder, som placeres i øjenhøjde. Hensigten med personliggørelsen er at give børnene tryghed og større ejerskabsfølelse over læringsrummet.

Perspektivering

Sammenfattende på tværs af kortlægningens inkluderede studier peger konklusionerne på følgende:

- **Kompetenceudvikling**. Det pædagogiske personales praktiske erfaring med og specifikke viden om, hvordan der kan arbejdes med trivsel, er tæt forbundet med et positivt undervisnings- og børnemiljø samt en positiv trivsel blandt elever såvel som blandt børn i førskolealderen. En væsentlig forudsætning for dette er efteruddannelse og/eller opkvalificering i øvrigt.
- **Tidlig indsats**. En del studier indikerer det væsentlige i at gennemføre en *tidlig indsats* over for alle børn – både i forhold til at sikre selvværd og trivsel (samt i bredere forstand inklusion), og tilsvarende for at skabe de bedste forudsætninger for læring. ”Tidlig indsats” henviser i denne sammenhæng til indsatser i såvel dagtilbud som i de tidligere skoleår.
- **Anvendelsesorienteret undervisning**. Særligt i temaerne om mestring og relationer, varierede tilgange til undervisning og krop og bevægelse peges på et potentiale i forhold til at gennemføre

anvendelsesorienteret undervisning, hvor virkelighedsnære og praktiske oplevelser kobles på elevernes læring.

- **Systematisk tilgang.** En systematisk tilgang til brug af interventioner og indsatser i et fastlagt undervisningsprogram kan have en positiv effekt på elevernes trivsel og undervisningsmiljø. Fælles for disse interventioner er, at det tydeliggøres for eleverne, hvad acceptabel adfærd er, og at alle elever involveres aktivt i undervisningen. Et væsentligt element er endvidere, at det pædagogiske personale har målrettet undervisningsmateriale til rådighed.
- **Forskellige målgrupper.** Behov for større fokus i forskningen på indsatsernes betydning for forskellige elevgrupper.